

XEOLOXÍA E PAISAXE

**Na memoria de I. Asensio Amor
(1915 – 2001)**

■

Francisco Díaz-Fierros Viqueira

Isidoro Asensio Amor **(Sevilla, 1915 – Madrid, 2001)**

**Investigador científico do C.S.I.C.
desde o ano 1945**

**Especialista en xeomorfoloxía
dedicou numerosos estudos á ría de
Ribadeo e a súa contorna.**

**Publicou numerosos traballos científicos
(máis de 200)**

**Foi un asiduo divulgador dos seus
coñecementos mediante conferencias e
artigos xornalísticos.**

**Ten a medalla de prata do Concello de
Ribadeo e é Membro de Honor da Coral
Polifónica.**

Guillermo Schulz (1805 – 1877)

Xeólogo alemán que traballou en España e foi un dos máis importantes científicos do seu tempo.

Foi nomeado Inspector do Distrito Mineiro de Galicia e Asturias, en 1832, fixando a súa sede en Ribadeo, onde botou nove anos.

Realizou o primeiro mapa xeolóxico de Galicia (1834) desde Ribadeo

Ten unha rúa en Ribadeo

**En una excursión mayor que di
el 29 de enero (1832) a caballo por
Rilo, y la costa adelante hasta la ría
de Foz.....
es una costa de aspecto
triste porque los islotes con paredes
verticales y la costa con las mismas
y con muchas cuevas dentro de
tierra da un aspecto de ruina, y
efectivamente va la mar arruinando
aquí la tierra ...
La costa diferenciada va así hasta
la playa de Sⁿ Miguel que es la mas
hermosa...**

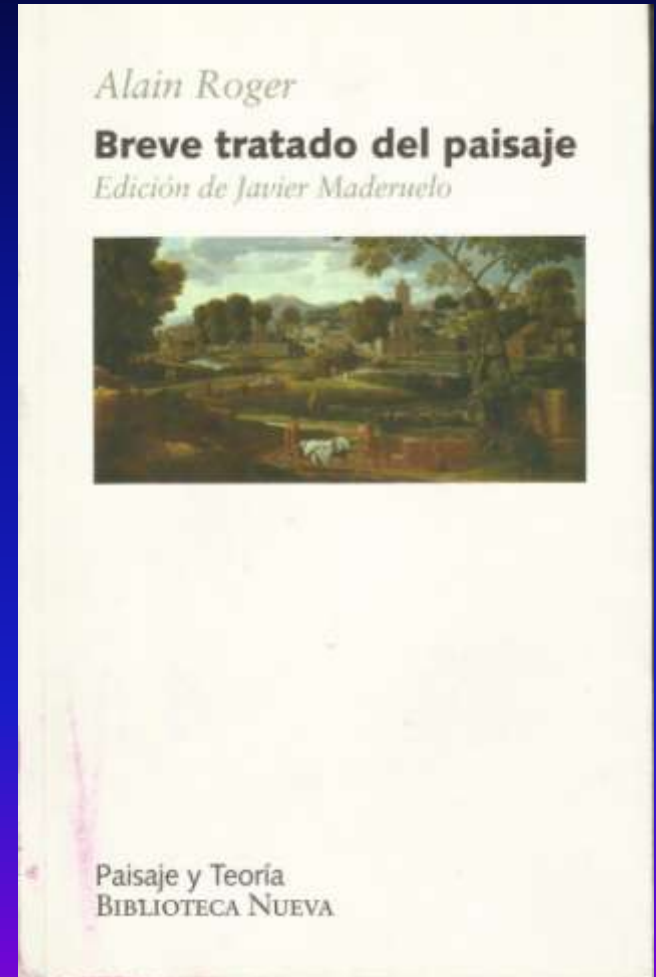
forma muchas cascadas y islotes, y el
fondo de arena del canal se levanta. Los islotes
como se hacen cortados artificialmente,
muchos deben consistir en la estratificación
de la piedra, que por el tiempo es casi horizontal
y con poca inclinación a la deriva; es una
costa de aspecto triste porque los islotes en
paredes verticales y la costa en las mismas
y con muchas cuevas dentro de tierra da
un aspecto de ruina y efectivamente
va la mar arruinando aquí la tierra también
en los principios de ella, la costa es de un
aspecto triste. La costa diferenciada
se va hasta la playa de Sⁿ Miguel que es
la mas hermosa aunque no presenta nada de
grandes islotes en cuanto a cantidad de
rocas, pero en la arena se ven
algunos pedruzcos de un color oscuro, que
corresponden a bancos de cañeros graníticos
y cuando profundas que desde allí hasta
la ría de Foz aparecen muchas veces, bien
de un blanco en la costa; inmediatamente a la playa
de Sⁿ Miguel ^{está} una ensenada de pedruzcos
de piedra marcial, roblada cuando en grupos espesos
espero, pero cuando se mar de pedruzcos
algunos cubren la arena hasta pedruzcos.
Muchas veces hay completa paralelidad
entre la piedra y entre bancos graníticos
oscuros, pero, otras veces no es así, es algo

Es una costa de aspecto triste...de ruina

Artealización

-
- pais / paysage
- pays / paysage
- paese / paesaggio
- land / landscape
- land / landschaft
-
- Un pais non é unha paisaxe, precisa
- da interpretación da arte (literaria,
- pictórica) para que poida ser
- apreciada esteticamente (**artealización**)
-

O sentimento da paisaxe non existiu sempre no ser humano

- A valoración da paisaxe
- como algo “belo” ou
- “bonito” foi unha
- adquisición tardía da
- cultura occidental

- Aplicábase
- fundamentalmente
- á figura humana

Pouco a pouco as paisaxes comezan a entrar como elementos substanciais nos cadros

O romanticismo (século XIX) foi o que comezou a valorar dun xeito pleno as paisaxes. A fascinación da montaña

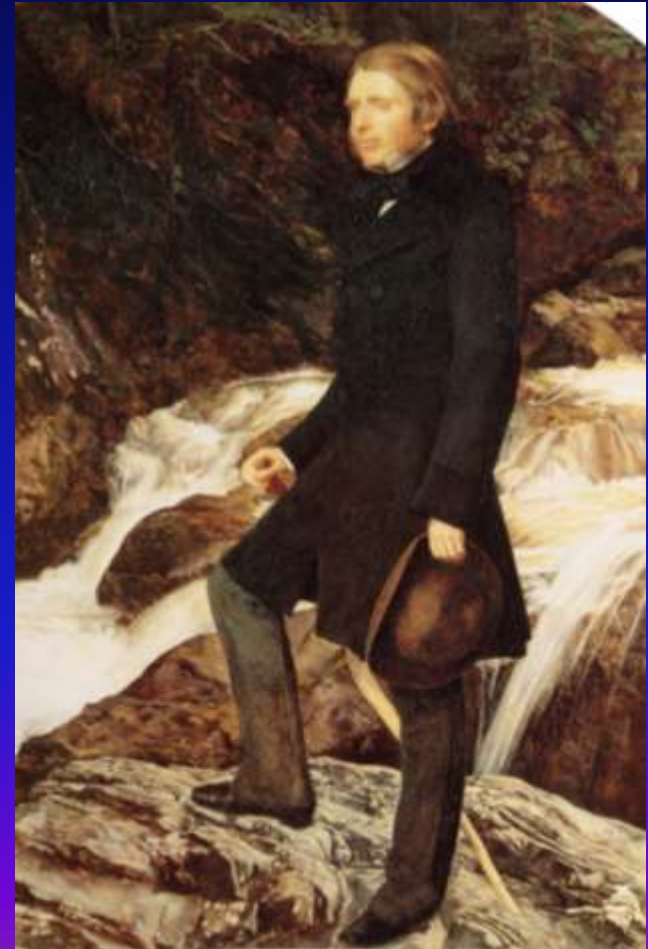
- Caspar D. Friedlich
- (1774 – 1840)
- O encontro co
- **SUBLIME**
- **GRANDIOSO**
- **MISTERIOSO**

A influencia do pensador e crítico da arte John Ruskin (1819-1900) sobre a importancia da xeoloxía na pintura de paisaxe

- Considera a xeoloxía como
- un dos fundamentos da “verdade”
- na pintura de paisaxe, sobre todo
- en relación coa color, espacio,
- ceos, auga e vexetación.

- *Cada clase de rochas, cada variedade*
- *de solo, cada tipo de nube debe ser*
- *estudiada e reproducida con exactitude*
- *xeolóxica e meteorolóxica...toda*
- *formación xeolóxica ten seus rasgos*
- *esenciais exclusivos*

Sobre a escola americana de pintura de paisaxe do rio Hudson (s. XIX)

Arthur F. Tait (1819-1915)

David Jhonson (1827-1908)

Painting-Here.com

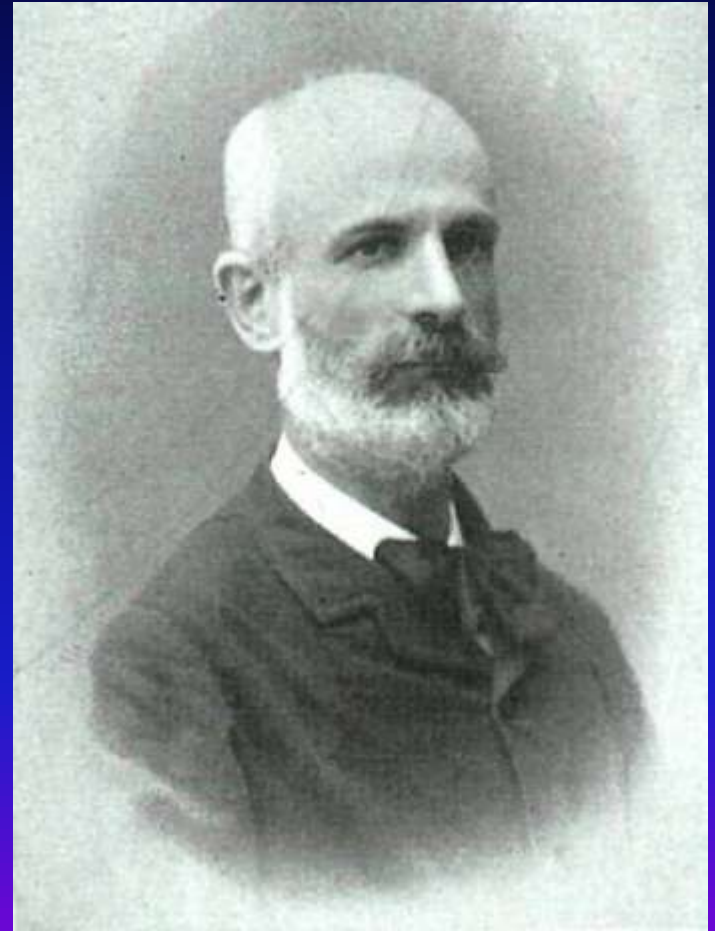
En U.S.A. este movimiento de valoración dos monumentos naturais, cun forte carácter xeolóxico, leva á creación dos PARQUES NATURAIS (Yellowstone, 1872)

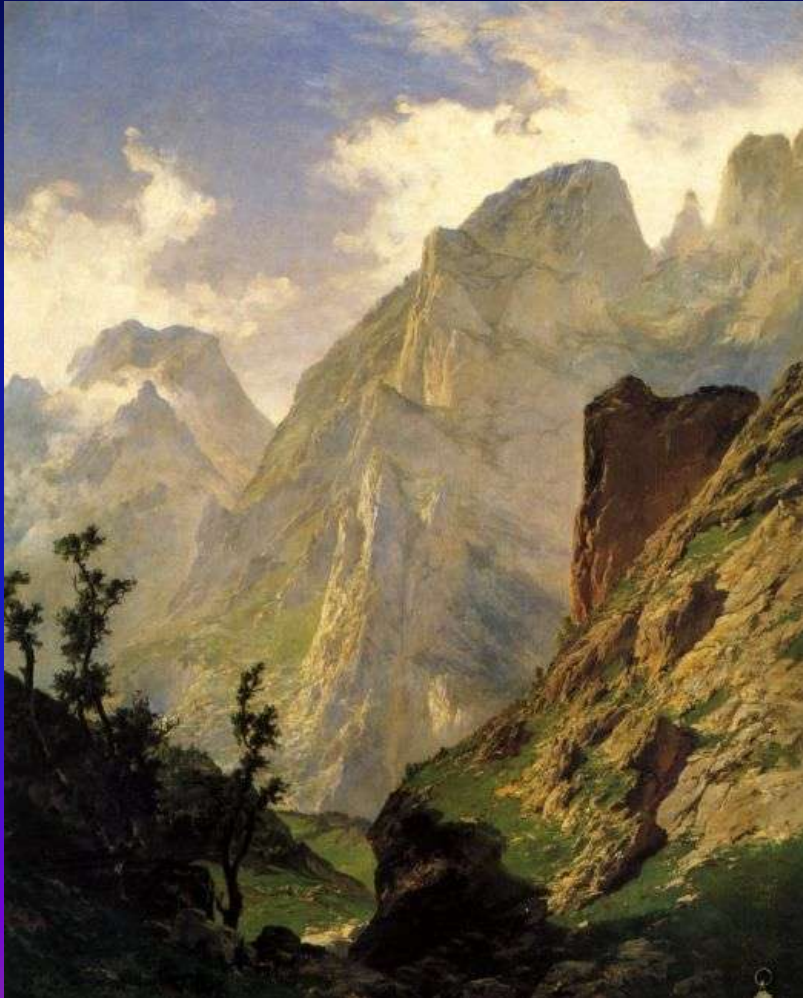
En España a Institución Libre de Enseñanza (F. Giner de los Rios) defende a xeoloxía como elemento da natureza a destacar nas paisaxes

- *De todos estos elementos hay uno*
- *en el que tal vez no siempre se*
- *repara bastante: el suelo....*

- *el suelo, la costra sólida del planeta,*
- *como elemento de paisaje,*
- *prescindiendo de las corrientes de*
- *agua y de la vegetación, ofrece por*
- *si solo datos suficientes para*
- *constituir una que podría llamarse*
- *“estética geológica”*
- *(“Paisaje”, F. Giner de los Ríos)*

A montaña como expresión máis xenuína do xeolóxico na paisaxe

O descubrimento estético dos Picos de Europa e o Guadarrama

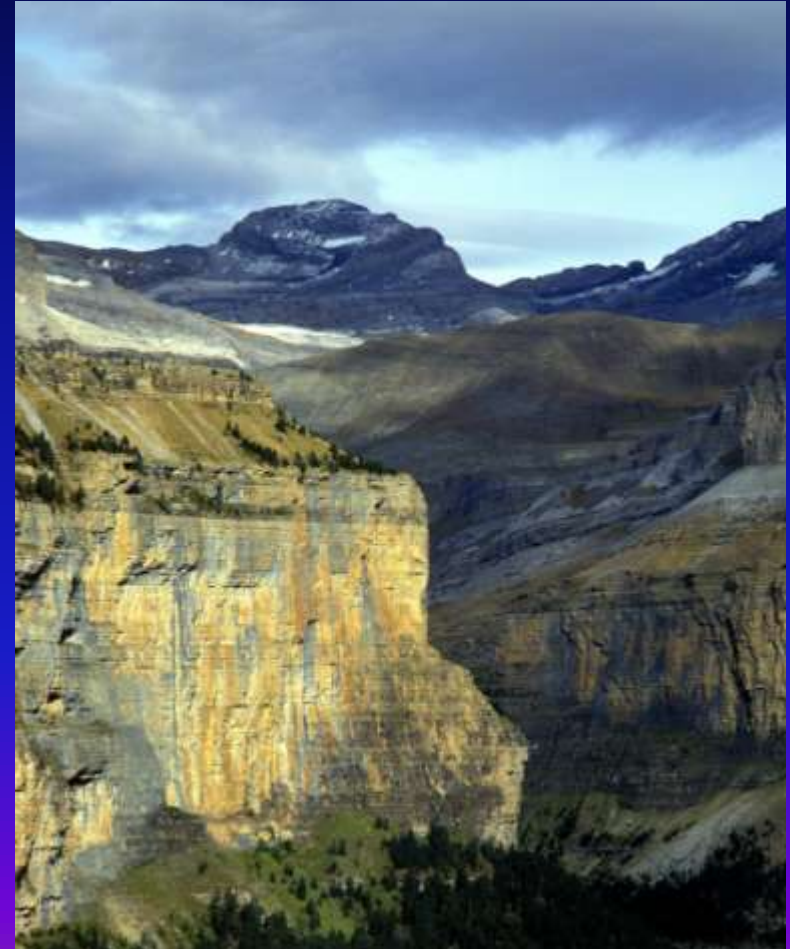

O tema xeolóxico, no cotidiano

Carlos de Haes e Aureliano Beruete

**A Lei de Parques Nacionais promúlgase en
1916 : Covadonga e Ordesa
Eduardo Hernández-Pacheco (1872-1965)**

**Estética xeolóxica
na
Comarca de Ribadeo**

A paisaxe xeolóxica de Ribadeo

A Rasa Cantábrica

A paisaxe xeolóxica de Ribadeo

Construcións de lousa e xisto ferrítico

“Augas santas” (As catedrais)

Un espacio de extraordinario valor xeolóxico e paisaxístico

- Procesos xeolóxicos na súa orixe

As catedrais: unha artealización aínda incipiente

Acrílicos de Alberto Iglesias Lorenzo

Acuarela de J.L. Zorrilla

Willian T. Richard (1833-1905)

A socialización das paisaxes

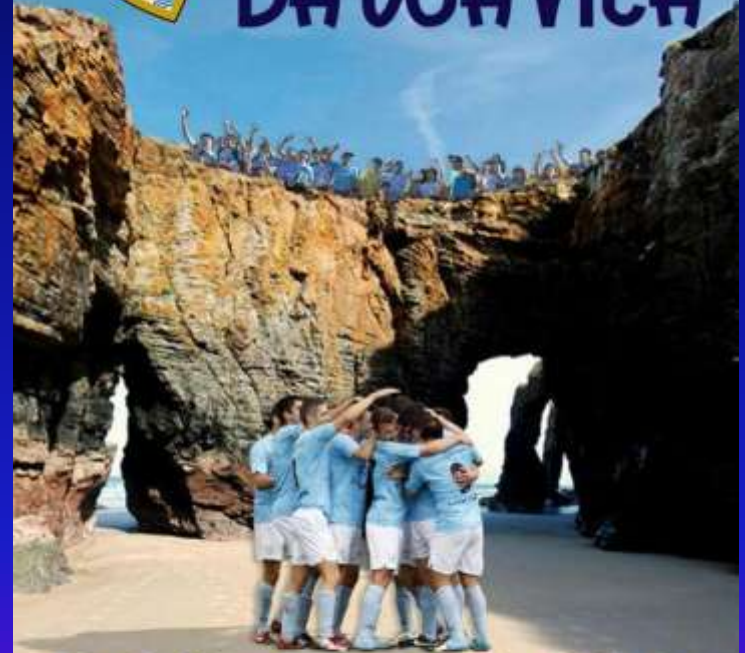
Circuitos en Bus

Galicia

COLABORA
CO EQUIPO
DA TÚA VILA

FAI TE SOCIO

PREZOS	SOCIO ADULTO	90€
TEMPADA	SOCIO FAMILIAR	120€
2015/2016	SOCIO SIMPATIZANTE	25€
	SOCIO PROTECTOR	150€
	SOCIO DE HONOR	200€
	SOCIO XUBILADO	75€

MÁS INFORMACIÓN NÓSTRO ESTABLECIMENTO OU NÓ NÚMERO DE TELÉFONO: 896 121 633

O valor estético (artelización) é o único que define as paisaxes?

Outros valores (colectivos) das paisaxes

- **Convenio Europeo da Paisaxe (Florenxia, 2000)**
- **PAISAXE:** calquera parte do territorio tal como a percibe a poboación.
- **USO SOCIAL:** relacionado coa utilización (de lecer, asentamento, etc.) que fai un determinado colectivo
- **SIMBÓLICO e IDENTITARIO:** identificación deste carácter que fai unha colectividade ou individuos con unha paisaxe ou elementos dela.

A importancia do valor productivo na percepción afectiva da paisaxe

- *En las que fueron tierras abaciales*
- *de Meira, diciéndole yo al campesino*
- *que me acompañaba cómo era*
- *hermosa aquella comba repetida y*
- *desnuda de las colinas... me negaba*
- *tal hermosura el paisano, no viendo*
- *aquel fino y claro dibujo de la tierra:*
- *“Guapa estaba polo Carmen, co pan*
- *que houbo...*

- *A. Cunqueiro (Paisaxe e Cultura, 1955,*

A mineiría

A pola productiva da xeoloxía

- **ACHEGA UN PATRIMONIO INDUSTRIAL**
- **Sobre todo o relacionado con actividades que**
- **xeraron riqueza e prosperidade na zona ten**
- **unha valoración positiva.**
- **A súa integración na paisaxe, despois de pasar**
- **un certo tempo, prodúcese facilmente pois están**
- **impregnados de nostalxia, afecto e gratitude.**

- **En Ribadeo e en toda a comarca do Eo**
- **temolo tren mineiro Ribadeo-Vilaodrid**
  - **e todo seu patrimonio industrial**
(estacións, cargadoiro, pontes, fornos)

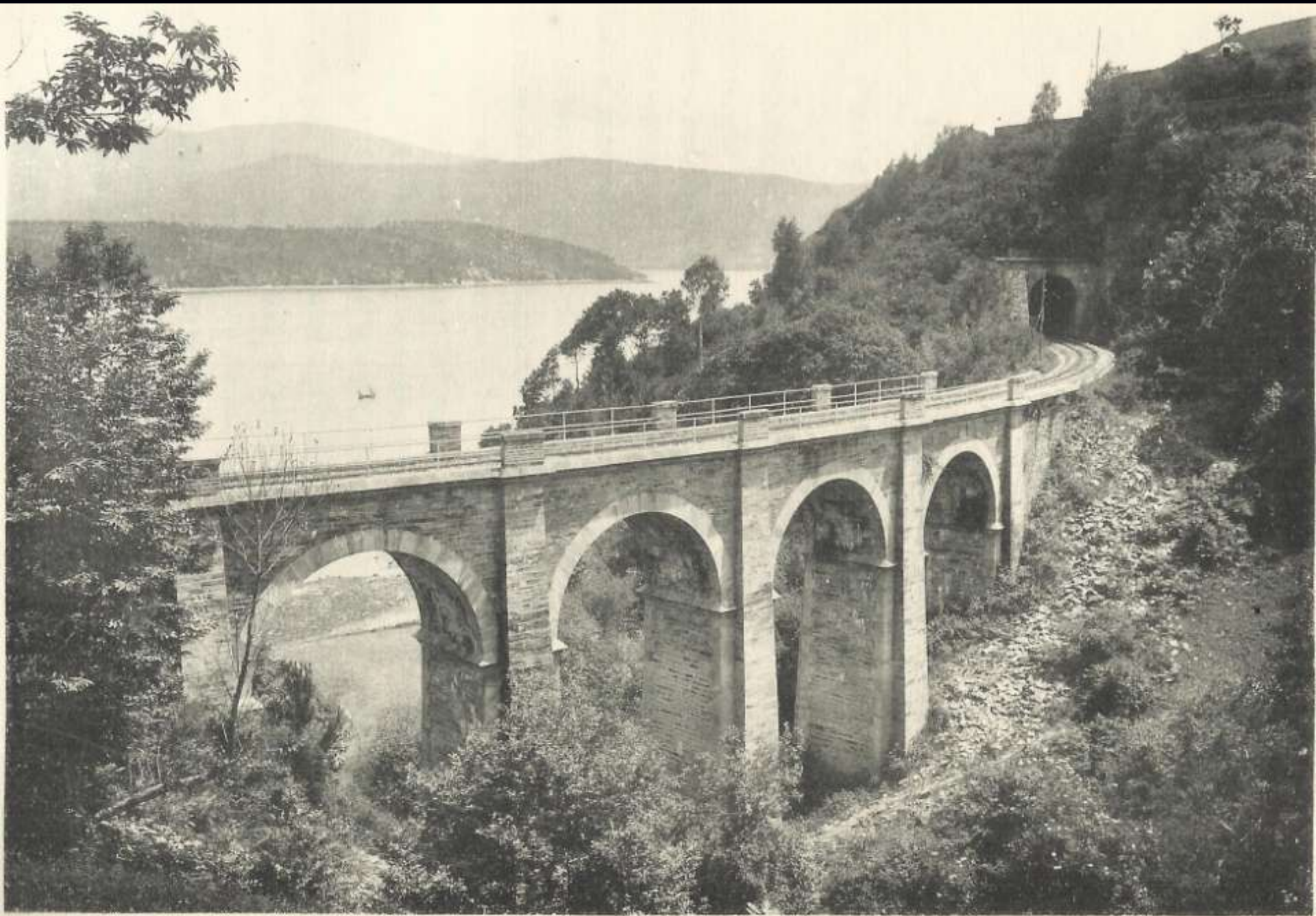
...

RIBADISO CARRA HERO DE MIKELBAI

204

A PAISAXE

Unha reflexión e conclusión final

- 1) A obsesión polo verde (a VERDELATRÍA)
- 2) Tamén o elemento xeolóxico – o tempo cósmico de Otero Pedrayo – pode ser un factor substantivo e moi valorable das paisaxes.
- 3) O patrimonio construído ,como lembranza dun factor da prosperidade dun país, tamén debe ser integrado e valorado nas paisaxes.

